

ЛІТЕРАТУРА

1. Гургула І. Н. Народне мистецтво західних областей України. Київ: Мистецтво, 1966. 77 с.
2. Нагачевська З. І. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України, друга половина ХІХ ст. – 1939 р.: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2007. 764 с.
3. Пеленський Є. Шкільний музей // Сучасне українське середнє й високе шкільництво в Галичині й на Волині. 196. Ч. 2. С. 1.

Резюме. З метою вшанування культурно-просвітницької традиції краю, простежено особливості виховання національної культури учнів у мистецькій школі Олекси Новаківського; зацентрована увага на випускниках школи, які творили в галузі декоративно-прикладного мистецтва; висвітлена їх роль у культурному житті Галичини першої половини ХХ століття.

Ключові слова: мистецька школа, національне виховання, учень, етнічні традиції, модерні здобутки, декоративно-прикладне мистецтво.

Summary. Theses trace the peculiarities of upbringing the national culture of students. Concentrated attention is paid to the students of the school who worked in the field of decorative arts in this period.

Key words: art school, national education, school, pupil, ethnic traditions, modern achievements, decorative and applied art.

Андрій Гордаш
(Україна)

РОЛЬ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ХУДОЖНЬОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Здавна поняття творчості позначало саме художню діяльність. І, здавалося б, кому як не художнику-педагогу слід активно реалізувати свій творчий потенціал. Але лише незначна кількість випускників факультетів мистецтв вищих закладів освіти стає на шлях досягнення вершин художньої майстерності. Це зумовлено тим, що у процесі їхньої професійної підготовки недостатньо уваги приділяється формуванню вмінь самостійної творчої діяльності. І, як наслідок, ще на етапі навчання, мало хто зі студентів здатен майстерно виконати художні твори через побоювання репрезентувати себе як митця.

Окреслена проблема, на наше переконання, впливає із самої форми організації мистецької освіти, що переважно спрямована на строгу академічну студію, де спостерігається вияв пасивності власної художньої творчості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. На противагу цьому художньо-дидактичний процес має стати безальтернативним засобом формування творчого

мислення, розвитку образотворчих здібностей, тобто таких індивідуальних властивостей, котрі забезпечують успіх його самостійної творчої діяльності.

Мистецька освітня практика засвідчує, що сформованість академічної грамоти майбутнього вчителя образотворчого мистецтва є недостатньою умовою ефективності перебігу процесу становлення й розвитку основ його художньої майстерності. У зв'язку з цим, як слушно зауважує І. Туманов, навчальний заклад повинен піклуватися не тільки про надання знань і ремісничих умінь, що характерно для академічної спрямованості навчання, але і про розвиток індивідуальних, самобутніх рис майбутніх фахівців. Учений особливу увагу акцентує на взаємодії двох художньо-дидактичних принципів: зображення природи з метою її пізнання, у зв'язку з чим основою процесу навчання буде справді штудія, здійснювана за законами об'ємно-просторової зображальності, і зображення як творчість, здійснювана на підставі законів та закономірностей мистецтва з метою розвитку творчих, а радше індивідуальних здібностей майбутніх фахівців [2, с. 24].

Реалізація окреслених принципів має ґрунтуватися не лише на якісному професійному супроводі педагогом художньо – освітнього процесу, але і на засадах активного вияву творчої самостійності студентів. Адже, як наголошував К. Ушинський, «...тільки та діяльність дає щастя душі, зберігаючи її гідність, яка виходить із неї самої, отже діяльність улюблена, діяльність вільна; а тому, наскільки потрібно в душі прагнення до діяльності, настільки ж потрібно виховувати в ній прагнення до самостійності або свободи: один розвиток без другого, як ми бачили, не може посуватися вперед!» [3, с. 393].

За визначенням Т. Якимович, творча самостійність майбутніх фахівців є цілеспрямованою, керованою самим студентом навчальною діяльністю, що характеризується якістю творчого мислення, наявністю сформованих професійних знань та вмінь, прагненням і мотивацією творчої професійної діяльності. На переконання дослідниці, вищий, творчий рівень розвитку самостійності полягає в потребі постійно ставити перед собою нові цілі і завдання, спрямовані на вихід за межі заданого, на пошук і відкриття нових закономірностей і способів розв'язання. Творчість починається там, де здійснюється самостійний пошук принципів, способів поведінки і дій [4, с. 60].

У контексті порушеної проблеми варта уваги дефініція творчої самостійності у трактуванні Н. Згурської як «складного інтегративного утворення особистості, спрямованого на створення нового, і яке ґрунтується на єдності розуму, почуття та волі» [1, с. 299]. На переконання дослідниці, характерними виявами творчої самостійності є: творчий характер діяльності, оригінальність мислення, вчинків, здатність до генерування ідей, самоконтролю, самооцінки, вміння комбінувати раніше відомі засоби діяльності, опановувати нові знання й вміння, ставити та вирішувати проблеми, які виникають у практичній діяльності [1, с. 300]. Таке визначення суголосне із нашою позицією стосовно таких провідних професійно-особистісних детермінант образотворчого базису художньої майстерності митця, як: його здатність до естетичного сприйняття й оцінки об'єктів і явищ довкілля, а також мистецтва з позиції їх

краси й гармонії, спроможність мислити образами, глибоко розуміти специфіку мови різних видів і жанрів візуально-просторових мистецтв, володіння спеціальними графічними, колористичними й формотворчими здібностями, образотворчою грамотою, художніми техніками, естетичним смаком, стійкою мотивацією і силою волі до цілеспрямованого й активного продукування об'єктивно ціннісних творів.

Поняття «творча самостійність» можна розглядати як якість особистості і як самокерована цілеспрямована діяльність. Ці два аспекти нероздільно пов'язані між собою. Самостійна діяльність може проявитися лише тоді, коли самостійність сформувалася як індивідуальна риса суб'єктом. Однак і набутий досвід успішної самостійної діяльності впливає на подальший розвиток самостійності як властивості індивіда.

З огляду на це, принципового значення набуває використання в художньо-дидактичному процесі методів проблемного, евристичного й дослідницького навчання, адже вони сприяють створенню творчої ситуації на заняттях із рисунку, живопису, композиції та інших фахових дисциплін, призводять до необхідності студентам самостійно вирішувати проблеми образотворення й будувати на цій основі індивідуальну траєкторію формування основ художньої майстерності.

У фаховій підготовці майбутніх художників-педагогів технологію проблемного навчання доцільно реалізовувати через ті завдання, що ставить викладач на спеціалізованих дисциплінах. У процесі їх викладання викладач грає роль наставника, а студенти максимально виявляють свою активність у розв'язанні різноманітних творчих ситуацій. Надалі поступове ускладнення проблемних завдань неминуче призведе до того, що кожному студентові доведеться самостійно і творчо підходити до їх вирішення. Якщо досвід такої роботи буде успішним, то у позанавчальній діяльності, наприклад, при підготовці творчої роботи для участі у виставках, студент буде спроможний самостійно поставити собі завдання і знайти способи його вирішення.

Значна частка самостійної роботи майбутнього вчителя образотворчого мистецтва над кожною натурною постановкою дає змогу стверджувати, що кожне таке заняття – це вже послідовна реалізація проекту за такими етапами:

- **пошуковий** – постановка навчальних і творчих завдань безпосередньо самими студентами або педагогом;
- **конструктивний** – визначення напрямів роботи і конкретизація завдань стосовно них, пошук джерел інформації та її засвоєння, вибір художніх матеріалів і регламентування термінів виконання навчально-творчого завдання;
- **технологічний** – самостійна групова й індивідуальна робота, обмін інформацією, виконання запланованих технологічних операцій та поточний контроль їх якості;
- **заключний** – колективне обговорення й аналіз результатів виконання проекту, організація перегляду студентських робіт та їх оцінка викладачами.

Отже, активізація творчої самостійності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва відіграє важливу роль у формуванні основ його художньої майстерності, але за таких умов:

- насичення мистецько-освітнього процесу різноманітними видами самостійної творчої діяльності;
- вмотивованості самостійної творчої діяльності й самореалізації у ній;
- використання методології задачно-творчого підходу до організації навчально-пізнавальної і творчої діяльності;
- підвищення ініціативності студентів в розробленні продуктів творчої діяльності;
- заохочення викладачем студентів за спроби використати уяву, фантазію й інтуїцію при самостійному виконанні навчально-творчих завдань і проєктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Згурська Н. М. Розвиток творчої самостійності як основа формування музично-виконавської культури майбутнього вчителя. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики. Зб. статей. Київ: УДПУ ім. М. П. Драгоманова, 1997. С. 299–301.
2. Туманов Й. М. Навчальна творчість в умовах сучасної художньої культури. Закони і закономірності художньої творчості. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2007. Вип. 22. С. 18–28.
3. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: в 2-х т. / ред. кол.: В. М. Столетов (голова) та ін. Київ: Рад. школа, 1983. Т. 1. 488 с.
4. Якимович Т. Д., Цюприк А. Я. Розвиток творчої самостійності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2015. Вип. 8. С. 58–63.

Резюме. Розкрито сутність творчої самостійності як особистісної якості митця, її каузальну роль у розвитку художньої майстерності перфекціоніста в майбутньому; визначено педагогічні умови формування творчої самостійності вчителя образотворчого мистецтва.

Ключові слова: аспекти і вияви творчої самостійності, зображення як творчість, дидактичний процес, технологія проблемного навчання, педагогічні умови, задачно-творчий підхід.

Summary. The thesis reveals The essence of creative independence as a personal quality of the artist has been substantiated; its causal role in the development of the artistic mastery of the perfectionist in the future has been characterized; pedagogical conditions for the formation of creative independence of the teacher of fine arts are determined.

Key words: aspects and expressions of creative autonomy, image as creativity, didactic process, technology of problem learning, pedagogical conditions.